

Sektor Bildning

2026-07-02

Rutin mot ANDTS för de kommunala skolorna i Hörby kommun

Revideringen kommer att ske inför nytt läsår och tidigare vid behov.

Ansvarig för revidering: Skolkuratorerna tillsammans med chef för elevhälsan

Hörby kommun 242 80 Hörby | **Besöksadress:** Ringsjövägen 4 | **Tel:** 0415-37 80 00 | **Fax:** 0415-134 77

kommunen@horby.se | www.horby.se

Innehåll

Sektor Bildning	1
Inledning	3
Vision och målbild	4
Definitioner	4
Omfattning	5
Lagstiftning	6
Förebyggande arbete	7
ANDTS i undervisningen	9
Samverkan	9
Handlingsplan-grundskola	11
Tobak	11
Alkohol/Sniffning/Boffning	11
Narkotika/droger/dopning	11
Spel om pengar	12
Anmälan till socialtjänst	12
Litteratur	13
Bilaga 1, Förkortad version av Rutin mot ANDTS för skolorna i Hörby kommun	14
Bilaga 2, Hänvisningar kring frågor och svar	16
Bilaga 3, Broschyr	18

Inledning

Skollagen och Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2010:800, Lgr22, SKOLFS 2010:37) samt de olika ämnenas ämnes- och kursplaner (SKOLFS 2011:19), (SKOLFS 2010:261) tydliggör att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och grundläggande värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare. Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet.

Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen. Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver.

Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själv och andra.

Hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas och skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet, vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.

Tonåren kan vara en tid då många ungdomar kommer i kontakt med alkohol och droger. Alkohol och droger orsakar inte bara skador och problem för den enskilde individen och dess familj, utan påverkar hela skolans arbetsmiljö, till exempel när det gäller trygghet, studiero, säkerhet och öppenhet. Skolan ska, tillsammans med elever och vårdnadshavare, arbeta för att alla elever får en skoltid fri från alkohol och droger.

Alla skolor i Hörby kommun tar ställning mot alla former av droger. Därför har denna drogplan utarbetats som följer gällande lagstiftning med syfte att förebygga, upptäcka och ingripa mot bruk av droger. Skolan är en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser och ska vara drogfri. Denna plan bygger på en kombination av tydliga regler, konsekvenser, omtanke och stöd för att förhindra bruk av droger. Alla elever och alla medarbetare inom skolan ska känna sig trygga och säkra i skolan samt erbjudas en arbetsmiljö där varje elev ges möjligheter till god social utveckling och god kunskapsutveckling.

Vid misstanke om bruk och vid konstaterat bruk samarbetar skolan med vårdnadshavare, socialtjänsten och polisen.

Varje skola ansvarar för att denna plan mot ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak, spel om pengar) blir fast förankrad både hos medarbetare, elever och vårdnadshavare. Ansvarig är rektor.

Planen är främst ett verktyg för Hörby kommuns skolor vid händelse av, eller misstanke om bruk och försäljning av ANDT eller spel om pengar. Handlingsplanen anger rekommenderade sätt att agera för skolans personal och övergripande vägledning, men kan anpassas och kompletteras

efter varje skolas förutsättningar utifrån identifierade behov, personalorganisation, årskurser och program.

Vision och målbild

Hörby kommun verkar för att erbjuda alla elevers bästa möjliga förutsättningar för sin skolgång, för att möjliggöra kunskapsutveckling och utveckla sunda levnadsvanor. Hälsoperspektivet ska genomsyra verksamheten där friskfaktorerna ska stå i fokus.

Därför ser vi att alla skolor inom Hörby kommun är helt fria från alkohol, narkotika, droger, tobak och spel om pengar.

Målet för arbetet med ANDTS är

- att ge eleverna bästa möjliga förutsättningar att kunna genomföra studierna och lyckas i skolan
- att stärka skolans hälsofrämjande arbete
- att förebygga användning av ANDTS
- att skapa en trygg och säker arbetsmiljö i skolan
- att på skolan ha nolltolerans för bruk av ANDTS
- att all personal ska veta hur man agerar vid misstanke om eller upptäckt av ANDTS, samt reagera och agera aktivt.

Definitioner

Med **ANDTS** avses alkohol-, narkotika-, dopning, tobak och spel om pengar. Droger används som ett samlat begrepp för ANDT, alkohol, narkotika, dopning och tobak vidare i dokumentet. T som står för tobak uppdateras innefatta alla preparat som innehåller nikotin (lagen om tobak och liknande produkter, 2022:1257).

Med **droger** avses alkohol, narkotika (enligt lag otillåtna preparat), tobak, dopningspreparat, receptbelagd medicin utan giltigt recept, sniffning, substans klassad som hälsofarlig vara eller andra jämförbara substanser som intas i berusningssyfte. Generellt gäller alkohol- och nikotin- och rökförbud på hela skolan inklusive skolområdet.

Med **vårdnadshavare**, avses förälder, god man eller annan ställföreträdande vuxen för barnet.

ANDT-undervisning har de senaste åren kompletterats med ett S som står för spel om pengar. Enligt spellagen får inte licenspliktigt spel tillhandahållas någon som är under 18 år. (Den som är under 20 år får inte ges tillträde till ett kasino). Spel ska dessutom tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera spelarens ålder. Andelen unga som spelar om pengar har minskat de senaste åren. Ändå har många minderåriga spelat om pengar trots åldersgränsen på 18 år. Lotterier, poker och sportspel online respektive vadslagning på e-sport är de vanligaste spelen bland elever i årskurs 9 och i årskurs 2 på gymnasiet (CAN 2019, CAN 2020). Flera unga som

spelat på internet uppger att de inte tillfrågats om ålder, fyllt i att de är 18 år eller använt någon annans spelkonto. Gränserna mellan spel om pengar och datorspel suddas ut mer och mer. Sedan 2018 räknas beroende av dator-, tv- eller onlinespel som en diagnos i WHO:s klassificeringssystem för olika diagnoser, ICD-11 (International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems). Diagnosen gaming disorder beskrivs som ett mönster av spelbeteenden och definieras som; nedsatt kontroll över spelande, ökad prioritering av spelande över andra intressen och dagliga aktiviteter, ett spelande som fortsätter eller eskalerar trots negativa konsekvenser. Sedan tidigare finns spelberoende (om pengar) och hasardspelssyndrom som beroendediagnoser i ICD-systemet respektive DSM-systemet (Diagnostic and Statistical manual of mental disorders).

Utifrån livssituationen idag lyfts behov av att lägga till ett D till ANDTS som står för digitalt beroende. Utmaningarna kring digitalt beroende syns tydligt i samhället och folkhälsomyndigheten har kommit med flera rekommendationer kring unga, sociala medier och spel. Ämnet är högst aktuellt och kommer diskuteras i kommunen för att nå ett gemensamt förhållningssätt. Som utgångspunkt hanteras digitalt beroende på samma sätt som annat normbrytande beteende och vid behov av stöd hänvisas till BUP eller förs dialog med öppenvård alternativt myndighet för vidare stöttning.

En ytterligare förändring i människors livssituation är den digitala arenan som är under ständig förändring och påverkar samtliga områden inom ANDTS. Som utgångspunkt hanteras den digitala miljön med samma regler och förhållningssätt som den fysiska. Den digitala miljön inkluderas som del i kartläggningar och ur hälsoperspektiv samt i skolans mål att främja sunda digitala vanor.

Omfattning

Användning av tobak/nikotin (cigaretter, e-cigaretter eller någon form av pipa, snus eller produkt som klassificeras som tobak) och alkohol/berusningsmedel är förbjudet inom skolans område, lokaler, fritidsgårdar, skolgårdar samt i verksamhet som sker i skolans regi t.ex. studieresor.

Användning innebär att vara påverkad, förtära/använda, överlåta/sprida eller inneha droger.

Det är även förbjudet att ha kvarstående påverkan eller följeffekter av alkohol/berusningsmedel under skoltid.

All hantering och bruk av preparat avseende sniffning/boffning, narkotika, dopningsmedel, icke ordinerade medicinska preparat och övriga droger är förbjuden inom skolans område, lokaler, fritidsgårdar, skolgårdar samt i verksamhet som sker i skolans regi.

Drogfri skolmiljö gäller alla (exempelvis elever, personal och besökare) inom skolans område. Förbudet gäller även skolans digitala skolmiljöer tex lärplattformar.

Lagstiftning

Denna drogplan baseras på gällande lagstiftning inom området. Här är ett utdrag;

- Enligt FN:s barnkonvention har varje barn rätt att skyddas från droger
- Enligt WHO:s tobakskonvention ansvarar kommunen för att skolan arbetar för att miljöerna blir helt tobaksfria
- Enligt tobakslagen (1993:581) är det förbjudet att röka i lokaler avsedda för skolverksamhet.
- Enligt Lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter reglerar produkter som vitt snus och e-cigaretter utan tobak.
- Enligt skollagen (2010:800) ska skolan motverka missbruk av droger och tobak
- Enligt socialtjänstlagen (2025:400) har skolan skyldighet att göra en anmälan om en elev misstänks använda droger eller alkohol.
- Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) är inte alkohol förenligt med en god arbetsmiljö och alkohol får därför inte förtäras i skolans lokaler. Alkohol får inte heller förvaras i skolan. Lagen säger även att ohälsa och olycksfall, bland annat orsakade av droger, ska förebyggas.
- Enligt alkohollagen (2010:1622) ska omyndiga skyddas från alkohol. Alkohol får endast överlåtas till dem över 20 år.
- Enligt narkotikastrafflagen (1968:64) är all befattning med narkotikaklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion. All användning av narkotika jämföras med missbruk. Polis kan ta initiativ till drogtest även utan vårdnadshavares medgivande.
- Enligt dopningslagen (1991:1969) är all icke medicinsk befattning med dopningsklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion.
- Enligt lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser (2011:111) har polisen rätt att omhänderta och förstöra vissa hälsofarliga varor.
- Enligt spellagen (2018:1138) får inte licenspliktigt spel tillhandahållas någon som är under 18 år. (Den som är under 20 år får inte ges tillträde till ett kasino). Spel ska dessutom tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera spelarens ålder.

Förebyggande arbete

Problem med alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar går att förebygga. Det gör vi genom att främja hälsa, förebygga ohälsa och skapa en jämlik hälsa som ger alla likvärdiga villkor och förutsättningar för att må bra. För att lyckas med ANDTS-prevention behöver arbetet vara långsiktigt, bygga på behov, kunskap, ha bredd i sitt upplägg samt bedrivas på ett systematiskt och strukturerat sätt. Detta förutsätter en god grundstruktur för arbetet i form av bland annat politiskt stöd, samverkan, resurser och funktion för samordning. För att nå framgång behöver vi även ha god kännedom om målgruppen och utgångsläget, veta hur vi mobiliserar resurser, etablera en fungerande samverkan med berörda parter på olika nivåer, välja insatser som har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet samt planera för att följa upp och utvärdera arbetet. För att förebygga användning av ANDTS är det viktigt att ta hänsyn till faktorer i människors livsvillkor och levnadsvanor som utgör en risk för, eller skyddar människor från att börja använda eller utveckla problem med alkohol, narkotika, dopning, tobak eller spel om pengar. Ofta är flera av de bakomliggande orsakerna till ANDTS desamma.

Framgångsrik ANDTS-prevention arbetar både med att förebygga riskfaktorer och att stärka skyddsfaktorer. Det inkluderar även att försöka förändra attityder och normer människor har om egen och andras användning av ANDTS. Enstaka risk- och skyddsfaktorer har i regel liten effekt på individens beteende, men fler faktorer tillsammans kan ge större effekt. Många av dessa faktorer är likartade för flera utfall inom folkhälsoområdet och de brukar delas in i strukturell, social och individuell nivå:

- Individuell nivå, till exempel olika personligheter och beteenden.
- Social nivå, till exempel hur väl uppväxtmiljö, familj och skola fungerar.
- Strukturell nivå, till exempel tillgång till ANDTS eller lagar och normer i samhället.

Vilka risk- eller skyddsfaktorer som har störst betydelse för individens beteende förändras över tid och varierar också mellan olika samhälleliga och kulturella kontexter. Eftersom risk- och skyddsfaktorer samvarierar är det viktigt att arbeta på flera nivåer med olika risk- respektive skyddsfaktorer samtidigt för att få större förebyggande effekt. En lyckad skolgång samt en restriktiv inställning till ANDTS i samhället är exempel på viktiga skyddsfaktorer.

Nedan anges några exempel på risk-och skyddsfaktorer som påverkar barn och ungas hälsa och bruket av tobak, alkohol och andra droger

Riskfaktorer	Skyddsfaktorer
Bristande intresse generellt	Stöd från vårdnadshavare
Minskad motivation för skolarbetet	Skolnärvaro
Avsaknad av fritidsaktiviteter	Skolframgång

Försämrade skolresultat	Trivsel i skolan
Upprepad ogiltig frånvaro	Positiv förstärkning av lärare
Aggressivitet och våldshandlingar	Tydlighet (regler, krav, förväntningar, struktur i skolvardagen)
Rökning (riskfaktor för narkotikaanvändning)	Strukturerad och innehållsrik fritid
Avsaknad av social kontroll	Goda sociala relationer
Avsaknad av omsorg	Dialog mellan skola och vårdnadshavare
Dålig självkänsla	God självkänsla

Riskfaktorerna behöver inte vara tecken på att eleven använder droger, men med en kontrollerad uppföljning av till exempel skolprestation, närvaro och elevens välmående, ökar chansen för att sätta in stödande insatser oavsett bakomliggande orsak. Det finns även ett skäl till att arbeta omvänt, det vill säga att identifiera och följa upp elever som röker. Detta då tobaksbruk är ett riskbeteende som kan vara tecken på att eleven mår dåligt och/ eller har andra typer av bekymmer.

Hörby kommuns skolor arbetar förebyggande mot ANDTS, bland annat genom att:

- ANDTS (kunskap, diskussioner och övningar) integreras i elevernas undervisning enligt gällande styrdokument
- Plan för att arbeta förebyggande med ANDTS implementeras på varje skola
- Skolorna informerar elever och vårdnadshavare om ANDTS-planen på till exempel föräldramöten eller i andra forum med vårdnadshavare och elever
- Utbildningsinsatser och information om ANDTS för personal och vårdnadshavare
- Samverkan sker mellan olika berörda aktörer inom kommunen med ex socialtjänst, Maria Skåne Mellersta, Råd och Stöd, polis osv.
- Kartläggning av elevers erfarenhet och inställning kring ANDTS via enkät Öckerö. Denna återges sedan till vårdnadshavare på föräldramöte. Syfte är att få en aktuell bild av nuläget samt stödja föräldrar att ta ett aktivt val som förälder gällande ANDTS frågor. Utifrån denna har det framkommit en omfattande ökning av vape användning vilket genererat en riktad satsning av förebyggande arbete till elever och vårdnadshavare. Bilaga bifogas.
- Att alltid försöka stärka elevernas studiemotivation, skapa goda sociala relationer och ge en trygg skolmiljö.
- Skolsköterskornas hälsosamtal är ett viktigt instrument för att kunna påverka varje enskild elev.
- Främja samverkan och dialog med vårdnadshavare, som är en viktig del i arbetet då tecken på missbruk ofta kan upptäckas tidigt.

- Tätt samarbete, en väl fungerande samverkan och dialog mellan elevhälsoteam, ansvarig lärare eller likvärdig och rektor.
- Vara lyhörd och tidigt flagga för frånvaro, dåligt mående/psykisk ohälsa eller andra varningssignaler.
- Kontinuerliga klassråd/mentorstid i alla klasser.

ANDTS i undervisningen

Alla barn och elever har rätt till en hälsofrämjande skolmiljö som är fri från alkohol, narkotika, dopning och tobak, samt präglas av goda relationer med kamrater och lärare. De har också rätt till undervisning där frågor som rör tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel om pengar integreras i olika ämnen för att få en mer sammansatt bild av dessa områden. Enligt läroplanen ska eleverna kunna använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. Moment och övningar som skapar delaktighet och engagemang och som ger utrymme för diskussioner och tankeutbyten är därför viktigt i undervisningssammanhang avseende ANDTS.

Rektor har det övergripande ansvaret för att organisera, leda och följa upp arbetet. Det innebär att sätta upp mål och skapa förutsättningar och rutiner för skolans personal att arbeta med ANDTS.

Det material och de metoder som används i undervisningen ska vara granskade eller rekommenderade av nationella myndigheter och/eller forskare. På Skolverkets hemsida finns förslag på lämpligt material och lämpliga metoder.

Samverkan

Vårdnadshavare

Samverkan med vårdnadshavare är mycket betydelsefullt i det förebyggande arbetet. Vårdnadshavare ska informeras om skolans förebyggande arbete, rutiner och gällande policys samt ha möjlighet att enkelt komma i kontakt med skolan för frågor och funderingar. Information om detta ska ske varje läsårsstart. Respektive skola har ansvar för att kommunikationen med vårdnadshavare fungerar. Rutiner för hur och när vårdnadshavare kontaktas vid misstanke eller uppenbart bruk av alkohol eller andra droger beskrivs under avsnittet Handlingsplan.

Kommunsamverkan

I kommunen finns olika samverkansmodeller med ett samarbete mellan sektor Bildning, sektor Omtanke och sektor Livsmiljö. Representanter från de olika sektorerna träffas via olika forum för att gemensamt arbeta med hälsofrämjande och förebyggande insatser för kommunens barn och unga samt för att skapa en gemensam nulägesbild. Med på mötena finns även representanter från polisen.

Elevhälsan

Elevhälsan ska via hälsofrämjande och förebyggande insatser, bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Elevhälsan kan på en övergripande nivå vara ett resurstöd i undervisningen om exempelvis ANDTS. Både personal, elever och vårdnadshavare kan vända sig till elevhälsan för att få råd och handledning om det finns en känsla av oro för en elev.

Polisen

Hörby kommun samarbetar med polisen i frågor som gäller säkerhet och droger i skolmiljön. Bland annat kan polisen alternativt organisation certifierad av polisen göra eftersök av narkotika med hjälp av hundar. Det finns olika typer av orsaker till varför polis söker efter narkotika i skolmiljö. Nedan förklaras två exempel på detta som även visar på tydliga skillnader vad gäller syftet med eftersöket.

Eftersök i förebyggande syfte

I syfte att förebygga brott kan polisen alternativt organisation certifierad av polisen med hjälp av sina narkotikahundar genomföra ett eftersök i förebyggande syfte. Detta för att underlätta skolans mål att vara en drogfri plats, fri från narkotika. Syftet med sökandet är inte att upptäcka brott, utan att förebygga att brott sker. Att skola kan använda sig av eftersök i förebyggande syfte måste vara kommunicerat (exempelvis via drogplan som denna) till elever och vårdnadshavare. Tanken är att risken för att polisens hundar upptäcker eventuell förvarad narkotika ska avskräcka elever att hantera narkotika på skolan. Beslut om förundersökning och husrannsakan i exempelvis ett elevskåp kan bli aktuellt vid brottsförebyggande eftersök om hundarna markerar och hundförarna gör bedömningen att misstankegraden når skälig misstanke om narkotikabrott.

Eftersöket sker på skolledningens initiativ och under tid då eleverna inte vistas i skolans lokaler.

Eftersök vid konkret misstanke om brott

Eftersök av narkotika kan bero på misstanke om narkotikabrott där polisen har konkreta omständigheter som pekar på att det hanteras narkotika i en specifik skola. Polisen inleder då en förundersökning och fattar inom ramen för beslutet om att genomföra en husrannsakan i syfte att leta efter narkotika. Ofta finns en eller flera misstänkta personer som husrannsakan riktar sig mot. Denna form av eftersök syftar konkret till att styrka alternativt avfärda en befintlig misstanke om brott.

Handlingsplan-grundskola

Tobak

Vid upptäckt, misstanke eller rykten att elev nyttjar/hanterar tobak ska

- all personal på skolan är skyldig att upplysa om tobaksförbud
- ansvarig lärare/mentor informeras
- mentor/ansvarig lärare tar kontakt med vårdnadshavare
- eleven och vårdnadshavare ges information om tobakens påverkan och vilken hjälp som kan fås
- vid behov informerar rektor och elevhälsopersonal
- vid upptäckt av försäljning/lagning av tobak till minderårig görs bedömning kring anmälan till socialtjänst alt. polis

Alkohol/Sniffning/Boffning

Vid upptäckt, misstanke eller rykten att elev sniffar/boffar eller nyttjar/hanterar alkohol/berusningsmedel och/eller är påverkade ska

- vid misstanke om att elev är påverkad ska denna visas till enskilt rum och inte lämnas utan tillsyn
- rektor, ansvarig lärare och vårdnadshavare omgående kontaktas för att besluta om vidare åtgärder
- vårdnadshavare omgående hämta sitt barn, sker inte det kontaktar skolläningen socialtjänsten
- uppföljning och fortsatta åtgärder beslutas i samråd mellan rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare
- rektor anmäla händelsen enligt 19 kap. 1 § SoL och polisanmälan görs vid behov, vårdnadshavare informeras

Narkotika/droger/dopning

Vid misstanke eller rykten att elev brukar/hanterar narkotika/droger/dopning ska

- rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare omgående kontaktas för samtal
- drogtest rekommenderas och sker på initiativ av vårdnadshavare som vänder sig till vårdcentral alternativt Maria Skåne Mellersta.
- om elev nekar drogtest men misstanke kvarstår görs anmälan till socialtjänsten.
- uppföljning och fortsatta åtgärder beslutas i samråd mellan rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare.
- rektor anmäla händelsen enligt 19 kap. 1 § SoL, vårdnadshavare informeras

Vid upptäckt att elev är påverkad och/eller brukar/hanterar narkotika/droger/dopning ska

- sjukvård tillkallas, om elevens medicinska tillstånd inte kan säkerställas
- vårdnadshavare omgående hämta eleven om inte eleven förts från skolan av övriga myndigheter, detta gäller även vid studieresor och andra verksamheter i skolans regi
- rektor, ansvarig lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare omgående kontaktas för att vidta direkta åtgärder
- uppföljning och fortsatta åtgärder beslutas i samråd mellan rektor, lärare, elevhälsopersonal och vårdnadshavare
- rektor anmäla händelsen enligt 19 kap. 1 § SoL och polisanmälan, vårdnadshavare informeras
- Skolan ska vara en arbetsplats fri från droger och kräver därför besked på negativt drogtest alternativt besked på drogtest som visar att intag av droger upphört

Hittas droger på skolan informeras rektor som kontakter polis. Rektor har befogenhet att öppna elevskåp vid misstanke om innehav eller lagning.

Spel om pengar

Vid misstanke om spel om pengar och/ eller överdrivet datorspelande för omyndig elev ska:

- rektor ansvara för att ett elevhälsosamtal med elev och vårdnadshavare genomförs
- information ges om möjlighet till stöd via Råd och Stöd alt BUP
- vid fortsatt oro ansvarar rektor för att orosanmälan till socialtjänsten enligt 19 kap. 1 § SoL görs

Anmälan till socialtjänst

Alla personer som arbetar professionellt med barn **ska** anmäla eventuell oro till socialtjänsten enligt 19 kap. 1 § SoL. Det innebär att **all** personal i skolan har anmälningsskyldighet vid oro för en elev. Det är sedan socialtjänstens uppgift att utreda, bedöma elevens situation och behov.

Rutinerna kring hur anmälan görs kan se olika ut. Anmälan bör dock vara skriftlig. All personal har ansvar för att uppmärksamma tecken på att elever far illa. Mottagningsgruppen på socialtjänsten kan närsomhelst telefonledes, 0415-378145, konsulteras och rådfrågas kring hur skolan lämpligast agerar vid misstanke om missbruk eller annan oro.

Utifrån nya socialtjänstlagen (2025:400) 19 kap. 1§ står även förtydligat kring digitala riskbeteende som anmälningsgrund.

Litteratur

Länkar för mer information om förebyggande arbete och fakta om ANDTS

ANDTS på schemat, ett metodmaterial som stöd för ANDT-undervisningen www.drugsmart.com/andts

Alkoholhjälpen, stöd om man är orolig för sitt eget eller någon kompis drickande www.alkoholhjalpen.se

Alkoholprofilen, gör ett test om du tror att du dricker för mycket alkohol www.alkoholprofilen.se

Broschyr vape

https://drive.google.com/file/d/1XwZrc1zhCyAMap81F0gFL0HspMrTnRmO/view?usp=drive_link

Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning, Fakta och information om alkohol och narkotika www.can.se

Dopingjouren, fakta om doping samt stöd vid missbruk www.dopingjouren.se

Drugnews, nyhetsbyrå som fokuserar på alkohol, narkotika, dopning och tobak www.drugnews.se

Drugsmart, information och stöd kring frågor om alkohol och andra droger www.drugsmart.com

Elevhälsan, en mötesplats för alla som arbetar inom elevhälsan i skolan www.elevhalsan.se

Folkhälsomyndigheten, myndigheten med det nationella ansvaret för folkhälsofrågor www.folkhalsomyndigheten.se

Internetstiftelsen, www.internetstiftelsen.se

Skoluppdraget, stöd till skolor i det förebyggande arbetet (material, föreläsningar etc.) www.skoluppdraget.se

Skolverket, här återfinns information om vad styrdokumentet säger om arbetet med ANDTS samt en rad förslag på undervisningsmaterial, [https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolledning-och-rektors-arbete-med-andts#h- ANDTSiskolansstyrdokument](https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolledning-och-rektors-arbete-med-andts#h-ANDTSiskolansstyrdokument)

Sluta-röka-linjen, www.slutarokalinjen.se, 020-84 00 00

Spelberoendes riksförbund, www.spelberoende.se

Spelinspektionen, www.spelinspektionen.se

Spelprevention, www.spelprevention.se

Tobaksfakta, senaste informationen om vad som händer i tobaksfrågan, både i Sverige och i världen www.tobaksfakta.se

Tonårsparlören, tips och råd om hur man pratar med ungdomar om alkohol www.tonarsparloren.se

Ungdomsmottagningen, din ungdomsmottagning på nätet www.umo.se

UR Play, <https://urplay.se/amne/biologi/kropp-och-halsa/alkohol-och-droger>

Bilaga 1, Förkortad version av Rutin mot ANDTS för skolorna i Hörby kommun

ANDTS står för alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar.

Mål

Hörby kommun verkar för att erbjuda alla elevers bästa möjliga förutsättningar för sin skolgång, för att möjliggöra kunskapsutveckling och utveckla sunda levnadsvanor. Hälsoperspektivet ska genomsyra verksamheten där friskfaktorerna ska stå i fokus.

Därför ser vi att alla skolor inom Hörby kommun är helt fria från alkohol, narkotika, droger, tobak och spel om pengar.

Förebyggande

Droger, alkohol och spelberoende orsakar inte bara skador och problem för den enskilde individen och dess familj utan påverkar hela skolans arbetsmiljö när det till exempel gäller trygghet och studiero, säkerhet och öppenhet. Skolan ska tillsammans med elever och vårdnadshavare arbeta för att alla elever får en drogfri skoltid. **Skolan ska vara en plats fri från droger och spel om pengar!**

Planen mot ANDTS bygger på en kombination av tydliga regler, konsekvenser, omtanke och stöd för att förhindra bruk av droger.

Skolan arbetar förebyggande för att minimera risken för ohälsa genom att upplysa och informera både elever och medarbetare inom skolan om droger och dess konsekvenser. Skolan arbetar aktivt med att stärka skyddsfaktorer och att upptäcka riskfaktorer runt eleverna.

Vid misstanke om bruk eller vid konstaterat bruk samarbetar skolan med vårdnadshavare, socialtjänst och i vissa fall polisen. Vårdnadshavare är mycket viktiga i arbetet kring en elev och det är skolans ambition att alltid samarbeta med dem under hela skoltiden.

Definition droger

Med droger menar vi alkohol, narkotika (enligt lag otillåtna preparat), tobak, dopningspreparat, receptbelagd medicin utan giltigt recept, sniffning, substans klassad som hälsofarlig vara eller andra jämförbara substanser som intas i berusningssyfte. Generellt gäller alkohol- och rökförbud på hela skolan inklusive skolområdet.

Handlingsplaner

- All personal har skyldighet att vid misstanke om situationer som handlar om ANDTS agera samt informera rektor
- Rektor ansvarar för hantering av uppkommen situation tillsammans med elevhälsa och mentor/ansvarig pedagog. Vårdnadshavare ska informeras
- Vid misstanke om droganvändning görs anmälan till socialtjänsten
- Behov av drogtest initieras och sker på vårdnadshavares initiativ via vårdcentralen alt Maria Skåne Mellersta

- Skolan ska vara en arbetsplats fri från droger och vid drogproblematik krävs besked på negativt drogtest alternativt besked om drogtest som visar att intag av droger upphört
- Elev som ertappas med att använda, inneha eller sprida droger på skolan polisanmäls

Ansvar

Rektor har det yttersta ansvaret på skolan att drogplanen följs. Alla medarbetare inom skolan har ansvar att agera vid misstanke om bruk eller konstaterat bruk av droger. Elevhälsan har som uppdrag att samverka och stötta personal, skolläda, elev och/eller vårdnadshavare i alkohol- och drogfrågor/ händelser/ handlingsplaner. Det viktigaste ansvaret att avstå från droger och alkohol har eleven själv samt vårdnadshavare.

Hänvisning

Rutin mot ANDTS finns i sin helhet på kommunens hemsida samt på skolornas lärplattform under rubriken ”Rutin mot ANDTS för de kommunala skolorna i Hörby kommun”.

Bilaga 2, Hänvisningar kring frågor och svar

Får skolan utföra drogtest/urinprov på elev?

Skolinspektionen har tagit ställning till drogtestar i skolan vid flera tillfällen. Så här tolkar myndigheten lagen;

”Drogtester är ett kroppsligt ingrepp och enligt grundlagen är alla medborgare skyddade mot påtvingande kroppsliga ingrepp. Det innebär att inga drogtestar kan genomföras i skolan utan att det finns ett fullt och reellt samtycke från eleven, och som huvudregel även från elevens vårdnadshavare om eleven inte är myndig. En elev har alltid rätt att avstå från att delta i ett test utan att behöva förklara varför, även om man tidigare samtyckt. Skolan får inte använda våld, påtryckningar, hot om sanktioner eller andra metoder för att tvinga en elev att gå med på att göra ett drogtest.”

Skolinspektionens rekommendation i frågan:

Eftersom det är svårt att bedöma om ett drogtest faktiskt genomförs frivilligt- det vill säga med fullt och reellt samtycke, utan tvång-avråder Skolinspektionen från att genomföra drogtestar i skolan. Vid misstanke om drogmissbruk hos en elev bör skolan alltid ta kontakt med berörda myndigheter som socialtjänsten, polisen och sjukvården.”

Skolinspektionen är dock ingen rättslig instans och i en dom som fastställdes av JO (Justitieombudsmannen) 2010 beslutades att slumpvisa drogtestar är förenliga med lagen förutsatt att de är frivilliga och frivilligheten kan säkerställas.

Är det tillåtet att visitera elevskåpen?

Elevskåpen är skolans egendom och eleverna har tillgång till dessa under förutsättning att de följer de regler för användande av skåpen som skolan beslutat om. Skolan har en allmän befogenhet att kontrollera att skåpen används på det sätt som är avsikten. Skolan måste därför informera eleverna om att dessa utrymmen endast är avsedda för litteratur och skolhjälpmedel då de tilldelas. Viktigt att notera är att skolan vid visitationen inte får öppna stängda väskor som förvaras i skåpen då de i sig är slutna förvaringsställ. Beslut om att öppna skåp tas av rektor. Gör alltid ett avvägande om det är lämpligare att kontakta polisen än att själva öppna skåpet. Om skolledningen öppnar ett skåp ska det ske i elevens närvaro.

Är det tillåtet att kroppsvisitera en elev?

Enligt 2 kap, 6 § och 12 § regeringsformen (RF) är varje medborgare gentemot de allmänna skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Till det allmänna räknas även den offentliga skolan och tillhörande personal varför det **inte** är tillåtet. Vårdnadshavares samtycke kan inte häva detta.

Vilka regler gäller kring avstängning av elev?

Enligt Skollagen (2010:800) kan skolor vidta ett flertal åtgärder för elevernas tillrättaförande; utvisning ur undervisningssalen, kvarsittning, skriftlig varning, tillfällig omplacering och avstängning. Avstängd elev får inte vistas inom skolans område.

En elev kan stängas av helt eller delvis från utbildning med praktik eller där delar av utbildningen är förlagd till en arbetsplats utanför skolan. För att eleven ska kunna stängas av måste det vara uppenbart olämpligt att eleven deltar i den praktiska tjänstgöringen.

Vad innebär tobakslagen?

Tobakslagen (1993:581) säger att rökning är förbjuden i alla lokaler som är avsedda för barn- och ungdomsverksamhet. Likaså är rökning förbjuden på skolgårdar och liknande ytor utomhus i anslutning till barn- och ungdomsverksamheter. Det är förbjudet att ha en avisad plats för rökning på skolgårdar samt att hänvisa till områden i anslutning till skolan. Det är rektor som är ansvarig för att lagen följs.

Vad säger lagen om langning/innehav av alkohol, narkotika och doping?

Langning av alkohol, narkotika och dopningspreparat är en kriminell handling och ska anmälas till polis av rektor. Elever under 20 år kan inte införskaffa alkohol utan att det föregåtts av langning, förutom öl upp till och med 3,5%, där gränsen är 18 år. På skolområdet är alkoholförtäring förbjuden. Narkotiska preparat eller dopningsmedel (som ej föreskrivits av läkare) får enligt svensk lagstiftning inte användas eller innehas. Polisanmälan görs av rektor.

Är det tillåtet att skolan utför alkoholutandningsprov?

Alkoholutandningsprov kräver lagstöd för att få genomföras med hänsyn till bestämmelserna i 2 kap. 6 § RF om skydd mot påtvingat kroppsligt ingrepp. 19(23) Alkometer finns tillgänglig i skolans verksamhet och används enligt särskild rutin enligt ovan bestämmelser.

Hur går en polisanmälan till?

Polisanmälan kan göras både via telefon, 114 14, eller direkt till en polistjänsteman. Polis är alltid skyldig att upprätta en anmälan när denne får kännedom om misstanke om brott. Alla har rätt att göra polisanmälningar- det vill säga man behöver inte vänta på beslut från rektor. Polisen är skyldig att meddela vårdnadshavare om personer under 18 år är misstänkta för brott om inte det är till med för utredningen.

Hur går en anmälan till socialtjänsten till?

Alla som arbetar med barn och unga har anmälningsplikt vid oro enligt socialtjänstlagen (2025:400), 19 kap. 1 § SoL. Ett tips är att ladda ner och läsa foldern ”Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn”, utgiven av Socialstyrelsen. Skolpersonal kan alltid ringa till socialtjänstens mottagningsenhet och rådgöra, tel. 0415–378145.

Har skolan rätt att få ta del av information från polis, socialtjänst och vårdnadshavare kring en ungdom?

Polisen har en absolut underrättelseskyldighet gentemot socialförvaltningen, men samma uppgifter, om de lämnas till skolan, kan vara ett brott mot tystnadsplikten och inte omfattas av sekretessbrytande regler i offentlighets- och sekretesslagen. Om vårdnadshavare och eleven samtycker till att lyfta sekretessen kring ungdomen kan detta ge skolan rätt att ta del av informationen kring ungdomen.

Bilaga 3, Broschyr

VAD KAN DU GÖRA SOM FÖRÄLDER?

Som förälder är det viktigt att hålla dialogen vid liv kring tobak, som kring så mycket annat.

Dialogen bör vara öppen där du som förälder får möjlighet att verkligen lyssna på ditt barns tankar kring rökning. Den bör även ge dig möjlighet att vara tydlig till varför du inte vill att ditt barn ska röka.

Gruppträck är den största anledningen till att unga börjar att röka. Studier visar att det blir lättare för ungdomen att motstå gruppträck om den har ett tydligt förbud från sina föräldrar.

VAD ÄR EN VAPE?

En vape är en batteridrivna elektronisk cigarett. Det finns både som påfyllningsbara och engångsvarianten.

Vapes finns i alla tänkbara former och i en mängd olika smaker. Ofta kan vape framstå som mindre skadliga eller rent av hälsofarliga att använda när de jämförs med tobakscigaretter. Detta stämmer dock inte då de är starkt beroendeframkallande, bland annat på grund av sin nikotinhalt.

Forskning visar på att användandet av vape ofta leder till samma hälsoproblem som tobakscigaretter. Dessutom är unga extra känsliga för nikotin eftersom hjärnan fortfarande utvecklas fram till och med 25-års åldern.

Från början togs vapes fram för att underlätta rökavvänjning. Forskning visar dock på att det leder inte till avvänjning utan oftare fungerar som en inkörsport för ungdomar till cigarettbrukning.

Generellt sett motsvarar 1 st vape cirka 2-3 st paket cigaretter.

Källor:

Hjärt-Lungfonden
Konsumentverket
Folkhälsomyndigheten
Nonsmoking.se
Tobaksfakta.se

Broschyr framtagen 2024

Hörby kommun 242 80 Hörby | Besöksadress: Ringsjövägen 4 | Tel: 0415-37 80 00
kommunen@horby.se | www.horby.se

VAPE OCH E-CIGARETTER - Vad gäller egentligen?

En broschyr från Aktivitetshuset och Elevhälsan i Hörby kommun

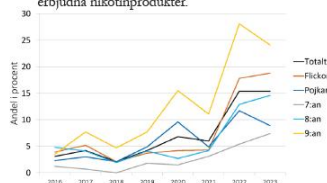
HUR SER DET UT I HÖRBY?

Användningen av vape ökar globalt och det är framför allt unga som använder det. Årligen genomför Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) en skolundersökning nationellt för årskurs 9 samt år 2 på gymnasiet.

Hörby kommun genomför, som en del av det drogforebyggande arbetet, varje år en drogvaneeundersökning bland kommunens högstadiel elever.

Tyvärr visar siffror från båda undersökningarna att användandet av vape ligger på höga nivåer. I Hörby ser vi att siffrorna för årskurs 7 är stigande och kommunen har därför påbörjat ett förebyggande arbete.

Elevhälsan tillsammans med Aktivitetshuset gör klassrumsbesök för att prata om nikotin och dess hälsoeffekter. Detta för att ge barnen kunskap för att kunna ta medvetna beslut när de kommer i kontakt med eller blir erbjudna nikotinprodukter.

2016-2019: Andel som svarar "Ja, ibland (tex festlokar)", "Ja, nästan varje dag eller "Ja, varje dag" på frågan "Eskar du e-cigaretter?". Övriga alternativen: "Nej, har aldrig rök", "Nej, har bara prövat", och "Nej, har rök men har slutat".
2020-: Andel som svarar "Ja, flera gånger på frågan: "Har du använt e-cig (elektronisk cigarett) någon gång?" Övrigt alternativ: "Nej" eller "Ja en gång".

VAD GÄLLER ENLIGT LAGEN?

Lagen kring tobak och liknande produkter är utformad för att begränsa hälsoriskerna och utsläppen från dessa produkter. Den är även utformad för att värna om våra barn och ungdomar.

Därför måste man vara 18 år för att köpa både vape och påfyllningsbehållare. Det är säljarens skyldighet att säkerställa att köparen är 18 år eller äldre.

Enligt lag räknas användandet av vape som rökning. Därför är det förbjudet att använda vape i rökfria miljöer, både inomhus och utomhus.

Det är även enligt lag förbjudet att marknadsföra vapes på internet och i sociala medier. Övrig marknadsföring är starkt reglerad.